

OBSAH.

Část I.

MLADÁ LÉTA KARLA EDUARDA LÁNYHO.

Úvodem. Str.
5-9

I. Rod a rodina. 11-36

Lányovský rod ve službě slovenské církve a. v. od 16. století. Eliáš Láni, Michal Láni a j. 11-16. — Jan st. Lány, toleranční kazatel ratibořský. 16-19. — Jeho nástupce Jan ml. Lány. 19-23. — *Jan Šulek*, tchán Jana ml. Lányho, a jeho katechismy. 23-34. — Rodina Jana Šulka. 34-36.

II. Doma a na školách obecných a středních. 37-59

V ratibořské škole. 37n. — U strýce Jana Szepessyho v *Suchdole*. Rok 1848/9. 38-43. — U strýce Emericha Šulka v *Trnavě*. 43n. — Na evangelickém gymnasiu v *Těšíně*. 44-54. — O vzduší ratibořského sboru a otcovské fary. 55-58. — Cesta po Slovensku r. 1857. 58n.

III. Ve Vídni (1857—1860). 60-82

Vídeňská ev. boh. fakulta a její profesori. 60-63. — Lányho záliba v německé klasické literatuře a v divadle. Jeho divadelní hra »Wissenschaft und Kunst«. 63-70. — Pod vlivem prof. Stählina přechází od racionalismu k pozitivnímu bohosloví. 70-72. — Prof. Kuzmány. Styk s československým životem ve Vídni. 72-75. — Růst ve víře. Prvá kázání. 75-79. — Přátelské styky ve Vídni. 79-81. — Kondice, stipendia, zkouška kandidátní r. 1860. 81n.

IV. Ve Švýcarsku (1860—1861). 83-111

Ráz švýcarského protestantismu. Vliv »probuzení«. Církevní a spolkový náboženský život v Basileji. 83-87. — Zápas tamních pozitivních kruhů s racionalismem. 87n. — Bratrská láska švýcarských probuzených kruhů k církvi českomoravské. 88-91. — Prof. de Wette a jeho chof. 91-93. — Basilejské bohoslovecké alumneum. Otec Le Grand a jeho přízeň

k českým studentům. 95n. — *Lány v Basileji*. Jeho profesori. 95-99. — Směr studia Lányho. Kniha Stahlova jej přiklání k luterskému konfesionalismu. 99-103. — Další zápas o utvrzení ve víře. 103n. — Křesťanská aktivita basilejských probuzených křesťanů dává Lánymu podněty ku práci v církvi. 104n. — Basilejský studentský život. 106n. — Mezi českými kolegy roste Lányho národní uvědomění. 107n. — Cesty po Švýcarsku. Pobyť ve francouzském Švýcarsku. 108-110. — Pozdější vztah k Basileji. 110n.

V. *V Německu (1861—1862)*. 112-140

Lány navštěvuje cestou do *Halle* německé university; Tübingy, Heidelberg, Bonn, Berlín; pak Jenu, Lipsko. 112-116. — Lásky západoněmeckých evangeliků k českomoravské církvi. Kaiserswerth, Bielefeld, Herford. Lány zde navštěvuje své sourozence a krajany. 116-121. — Hallská universita a její profesori. Tholuck. 121-125. — Studium Lányho. Rozhled po theologii. O pojetí církve. 125-128. — Studium české reformace. Vztah k současné české církvi. 128-150. — Vlastenectví. Myšlenky o demokracii. 150-152. — Gustav-adolfský spolek. 119, 152. — Studentský život v Halle. Slovenští kolegové. Cesty do okolí. 152-154. — Zmařená naděje na působení při brněnském sboru. 154-156. — Seznámení se sen. Janatou. 157. — Poslední prázdniny na Valašsku. 158. — Pobyť v Hameln na podzim r. 1862. 158-140.

VI. *V Čechách (1862—1863)*. 141-197

Dotavadní slabé vztahy mezi luterským Valašskem a českou církví a. v. Různá situace lut. církve v obou zemích. 141-143. — Luterští vedle reformovaných v Čechách od tolerance v nesnadném postavení. 143-146. — Luterské vlivy, jež působily na české reformované. Toleranční česká církev h. v. není důsledně reformovaná. 146-148. — Racionalismus a pietismus v české církvi ref. i lut. 148-150. — Sblížení mezi oběma církvemi před r. 1861. 151-153. — Obrat ke konfesionalismu. 153n. — Luterští kazatelé v Čechách r. 1862. 154n. — Učitel Jan Sluníčko, nakladatel V. Paseka. 155n. — Jakub Beneš. Dan. Boh. Molnár. 156-158. — Bohdan Kutlík. Slovenský unionismus a boj Jos. Mil. Hurbana proti němu. 158-162. — Kazatelé v něm. seniorátu a. v. v Čechách. Jan Kupka. Josef Růžička. 162-165. — Změna bohosloveckého nazírání v současné české církvi ref. 165-167. — *Lány* na pražské universitě. 167. — V církevním a kulturním ruchu pražském. 168n. — Vedle sen. Beneše a vik. Růžičky. 169n. — Styk s pražským sborem h. v. 171. — Lányho stanovisko k současným církevním otázkám. Pro biskupské zřízení. 172-174. — Srdečný styk s církví h. v. 174n. — Podněť ku podpoře misie mezi pohany v jubil. roce 1863. 175n.

— Prátelství sen. Janaty. 176-178. — Hledání místa. Neshoda s gust.-ad. spolkem pro Rybníky. Zmar jiných vyhlídek. 178-186. — Cestování od fary k faře od Podřipska po Jimramov. Kaz. Kleinschmidt. Povolání k zatímní práci ve sboru h. v. v Praze Lány nepřijímá. Po prvé v Černilově. V Klášteře. 186-195. — V Křížlicích. 195-197.

VII. *Ve Velké Británii (1863—1864).*

198-255

Počátky přátelských styků mezi Británií a českým protestantismem. 198-200. — Jejich souvislost se skotskou misí mezi Židy. Dan. Edward, Theod. Meyer, John Duncan. Jeho návštěva v Čechách r. 1862 a 1863. 200-205. — L. B. Kašpar a K. Lány pozváni do Skotska, první v řadě českých bohoslovců. Cesta *do Edinburghu*. 204-206. — Skotský presbyterianismus a evangelikalismus. Disruption. 206-209. — Profesori edinburské New College. John Duncan. 210-213. — Osobní styky. 213-218. — Kruh přátel v Glasgowě. 218n. — Lány pozoruje skotský církevní i veřejný život se sympatiemi i s odstupem. 223-236. — Přijímá podněty pro budoucí práci v Čechách. 236-238. — Šíří informace o českých církevních věcech. 238n. — Diskuse s přítelem Kašparem o českých církevních otázkách a o konfesijních rozdílech. 240-248. — Zájezd do Londýna. 248-250. — Na assembly Svobodné církve v Edinburghu. Návrat do Čech. 250n. — Pozdější styky Lányho se skotskými přáteli a jeho vděčnost za posílu ve Skotsku získanou. 251-255.

Příloha: Rodokmen Jana Šulka a Rodokmen rodiny Lányovy. Na konci I. svazku.

Část II.

ŽIVOTNÍ DÍLO KARLA EDUARDA LÁNYHO.

Str.

Úvodem.

5-6

I. Černilov před Lánym.

7-25

Černilov a kraj v době předbělohorské a protireformační. 7-9. — Vznik černilovského evang. sboru a. v. a jeho filiálek. 9n. — Kazatelé: Št. Hoszu, Št. Leška, Sam. Láho, Jan Čonka, Pav. Caltík, Dan. Korbély, Mat. Havlík, Jiří Holeček, Martin Mallat, Jan B. Kučera. 10-16. — Černilovský sbor h. v. a jeho první kazatelé. 17n. — Vzájemný poměr obou církví. Jednání o spojení r. 1822 a 1823. Bohoslužebné řády ve sboru a. v. 18-21. — Poměr obou konfesí

od let třicátých do šedesátých. 22n. — Far. Justus Szalatinay. 24. — Účast evangelíků na kulturním životě Hradec-ka. 24n.

II. *Budování sborů.*

26-59

K. E. Lány zvolen černilovským farářem. Příchod do sboru. Ordinance a instalace. 26-30. — Rozloha *černilovského* sboru. Jeho duchovní stav na začátku působení Lányho. 30-33. — Slabé luterské uvědomění sboru. 33. — Otázka společné školy. 33-35. — Lány utvrzuje sbor v luterském konfesijním vědomí vedle sboru h. v. Přestupy k církvi h. v. Kázání o rozdílech obou konfesí. 35-41. — Oba sbory a jejich faráři jsou zajedno ve společném evangelictví a v orthodoxii. 41n. — Filiální sbor v *Bohuslavicích* spěje k samostatnosti. Lány hledá podpory k zajištění mateřského sboru. 42-45. — Válka v r. 1866, 45-48. — Další prosby o pomoc pro sbor. Bohuslavice osamostatněny, když gustav-adolfský spolek zajistil trvání černilovského sboru svým darem. 48-52. — Lány pečuje o fil. sbor v *Rokytníku*. 52-54. — Fil. sbor v *Šonově*. Jeho duchovní život. Podíl náchodského knížete a jeho úředníků na sborovém životě. Změna filiálky ve sbor farní. Začátky sboru broumovského. 54-59.

III. *Lányho podíl na životě československého luterství v letech 1864—1869.*

60-87

Poměr Lányho k senioru Dan. B. Molnárovi. 60n. — Kroužek přátel: Lány—J. Kupka—B. Kutlík. 62-64. — Jiní faráři v seniorátě. 64-66. — Lányho styk s Moravou. 66n. — Lány s přáteli a J. M. Hurban. Spolupráce při Círk. listech. Společný vztah k Jos. Růžičkovi. Plán »Společnosti vnitřní misie« československých evangelíků a. v. Společná agenda. 67-74. — Lány s přáteli ve styku s J. Borbisem a s L. Ottou v Těšíně. Plány společného časopisu. Nezdár. 74-78. — Lány v seniorátě východočeském. Volba sen. Molnára a sen. konvent r. 1867. 78-80. — Pokus o spojení českých evangelíků r. 1868/9. Lányho účast na něm. Pokus se končí nezdarem a je podnětem k obhajobě církve a. v. 81-87.

IV. *Evangelický církevník.*

88-133

Předběžné jednání. 88n. — Založení listu. Programové oznámení Lányho. 90-93. — Tisk a expedice. 93n. — Lány v trojici vydavatelů vedle Kupky a Kutlíka. 94. — Obsah čísla: básně, články, dopisy, zprávy a j. 95-98. — Přispěvatel. Krist. Pospíšil. 98n. — Vztah listu k Moravě, k Těšínsku, k českým evangelíkům a. v. v zahraničí. 99-102. —

Vztah listu ke Slovensku. 102-105. — Vztah listu k rakouským a říšskoněmeckým evangelíkům a. v. 106n. — Ev. církevník a čeští evangelici h. v. (za Lányho redakce). 107-113. — Druhý synod ve Vídni (r. 1871). Lány a postavení české ev. církve a. v. vedle německých novoprotestantů a českých reformovaných. Úsilí o jazyková práva v církvi. Nezdařené plány na spravedlivější organisaci církve ev. a. v. v Rakousku. 113-121. — Lány a Fr. Palacký. 121-124. — Kladné vztahy Lányho a Ev. církevníku za jeho redakce k české církvi h. v. 124-127. — Lány odevzdává redakci Krist. Pospíšilovi (r. 1875); spolupracuje s ním. 127-130. — Další redaktoři Církevníka: G. A. Skalský (1891), Fr. Hrejsa (1892—1895), Otm. Hrejsa (1896 až 1902). 130n. — Misionářské listy. 132n.

V. *Lány seniořem. A. Učení a řád.* 134-178

Sen. D. B. Molnár zvolen superintendentem (r. 1873), Lány seniořem (r. 1875). 134-135. — Lányho program. Ráz jeho práce. 136n. — Pečuje o čisté učení, sám jsa lutersky vyznaný křesťan. 137-139. — Luterství jest mu výrazem pravověrného křesťanství. 139-141. — Pravověrnou luterskou zbožností žije. 141n. — Utvrzuje orthodoxii v církvi. 142n. — Stojí při luterství vůči Ochranovským i vůči Svob. církvi reformované. Jeho pojetí církve. 143-145. — Hájí luterského učení o svátostech; o křtu a o večeři Páně. 146 až 149. — Zavádí luterskou liturgii a vykládá její smysl přes odpor na straně reformované i ve vlastní církvi. 149 až 155. — Modlitba v bohoslužbách. 155. — Marné úsilí o jednotnou agendu. 155n. — Obřady a symboly. 156-158. — Lány usiluje o zavedení církevní kázně v luterském smyslu. Účast V. Janaty na snaze o kázeň v církvi. 158-164. — Úřad duchovního v pojetí Lányho. Instalace, konfirmace. 164-166. — Jeho sklon k episkopalismu při loyaltě k platnému círk. zřízení. 166-168. — Jeho důraz na řád v církvi. Neshody pro to. 168-171. — Důraz na formu. 171n. — Církev a stát. 172-174. — Politický konservatismus. 174n. — Náboženství a národnost. 175-177. — Poměr ke katolictví. 177n.

VI. *Lány seniořem. B. Práce.* 179-255

Povinnosti seniorovy podle círk. zřízení. 179n. — Faráři, kteří působili v seniorátě vedle Lányho do let osmdesátých, zvl. Fr. Trnka, Fel. a Vil. Molnářové, Jos. Jak. Kučera, Petr Marušiak, Jos. Ferbas, G. Ad. Skalský a Václ. Janata. 181-187. — Lányho poměr k nim. 187-193. — Visitace. 193n. — Péče o sbory a o diasporu. 194n. — Seniorátní výbor. 195n. — Sen. konventy a pastorální konference. 196-198. —

Péče o církevní školy. Jejich učitelé. 198-205. — Vyuč. náboženství na obec. školách. 203n. — Katechismus; bibl. dějprava. 205-207. — Nedělní školy. 207-209. — Vzdělání učitelského dorostu. Ústav v Hor. Lovčanech (Oberschützen), v Bílsku, v Časlavi. 209-212. — Ústav Ruhmerův ve St. Čavě (Alt Tschau) a Lányho spojení s ním. 212-218. — Vznik Lutherova ústavu. 218n. — Péče o české vystěhovalce a. v. v Sev. Americe a ve Volyni. 219-222. — Pokusy o sociální práci církevní a účast na ní. 222-224. — Evangelizační činnost Václ. Janaty. 224. — Vznik Evanj. Matice a. v. v Rakousku. Lányho účast na její práci. 225-228. — Lány ve (společné) české superintendenci a. v. Národnostní poměry v superintendenci. Sup. A. Ith. Koch. 228-235. — Lány na synodech. 234n. — Lány a vídeňská vrchní církv. rada. 235-237. — Sen. Lány a Morava. 237. — Jeho vztah k lut. Slovensku. Slovensští kazatelé přicházejí do českých a do moravských sborů. 237-242. — Posila, kterou měl Lány a čes. ev. církev a. v. v luterských souvěrcích v Německu. Vnitřní opora. 242-244. — Vztah ke svobodné církvi lut. v Německu a k americkému luterství. 244n. — Hmotná pomoc německých přátel. Lány a gustav-adolfský spolek. 245-248. — Luterské Boží pokladny. Luterští přátelé z Würtemberska, zvl. I. E. Völter. Manželé Burkhartovi. Funkcionáři lut. B. pokladen. 248-254. — Stinné stránky přijímaných podpor. 254n.

VII. *A. v. a h. v.*

256-289

Konfessionalismus na obou stranách. A přece vědomí, že poměr není dořešen. 256n. — Tíseň církve a. v. Vzájemné soutěžení. 257n. — Třetí plochy: skutečná či domnělá snaha ujmout údy druhé církvi. 258-262. — Překážky kladené navzájem při diasporní práci. 263n. — Situace na školách, zvl. středních. 264-266. — Časopisecké polemiky let 1876 až 1880. 266-271. — Světlé stránky vzájemného poměru a nové stíny. 272-274. — Čas. Hus a Ev. církevník. Diskuse o dědictví po Jednotě bratrské. 274-279. — Hlasy pro sblížení obou církví r. 1892/3. 279-281. — Nové polemiky r. 1894-6. Lányho účast na nich. Jejich závěr. 281-286. — Jan Karafiát a česká církev a. v. 286-289.

VIII. *Lány jako černilovský farář 1875—1905.*

290-310
Škola a. v. v Černilově. Její učitelé. 290-292. — Věž a zvony. 292n. — Vnitřní stavba sboru: Lány jako kazatel. 293-295. — Konfirmace. Dorůstající mládež. 296—298. — Pastorece. 298-302. — Soutěžení konfesijní. Lány trvá v úsilí o luterské konfesijní uvědomění sboru. 303-306. — Lány a katolíci v Černilově. 306. — Výsledky práce Lányho ve sboru. 306-308. — Kaz. stanice v Lanškrouně a v Králíkách. 308-310.

IX. *V defensivě.*

311-345

Lány, sup. Molnár, far. Kučera, 311n. — Odcházejí staří přátelé: Jan Kupka, Bohd. Kutlík, Krist. Pospíšil, 312-316. — Faráři mladší generace (nastupující od let osmdesátých). 316-318. — Jejich školení a bohoslovecký směr. 318n. — František Hrejsa, Ferdinand Hrejsa, 319-321. — Poměr Lányho k mladší generaci farářů. 321-323. — Sbory v celku nepřijímají luř. konfesionalismu. 323-325. — Lány ve volbách seniorských r. 1893 a 1889. 325-327. — Rozdělení české superintendence a. v. Význam toho. 327-332. — Volba superintendenta r. 1901. Kritika činnosti Lányho i po volbě. 332-334. — Lány trvá při svém programu. 334-337. — Jeho instalace a sup. konvent r. 1902. O Českou konfesi. Další nedorozumění. 338-341. — Evanj. církevník přechází do redakce Ferd. Hrejsy. 341-343. — Lányho nemoc a smrt. Pohřeb. Nástupcové. 343-345.

X. *Rodinný život.*

346-362

První a druhé krátké manželství (s E. Kašparovou a se S. Siebrandovou). 346-351. — Sňatek s A. Niessovou. Její práce po jeho boku. 351-354. — Rodina. Otec a děti. 354 až 357. — Hmotné starosti. 357-359. — Synové a dcera. 359-362. — Vdova. 362.

XI. *Závěr.*

363-373

Lányho luterství a spojení církvi z r. 1918. 363-365. — Lányho vnitřní důvody pro nekompromisní luterství. 365-367. — Význam a hodnota Lányho programu i práce pro spojenou českobratrskou církev evangelickou. 368-372. — Jeho osobnost. 372n. — Věnování. 373.

Duchovní správcové

v čes. vých. seniorátě (superintendenci) a. v.
v letech 1862—1903.

374-375

Rejstřík osobní.

377-396

Rejstřík místní.

397-405

Doplňky a opravy.

406-408

Obrazové přílohy:

K. E. Lány na prahu mužných let.

Před tit. listem I. dílu.

Rodný domek K. E. Lányho.

Při str. 56 I. dílu.

K. E. Lány roku 1883.

Před tit. listem II. dílu.

Českobrat. evang. kostel dolní
(prve a. v.) v Černilově.

Při str. 304 II. dílu.